

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

ત્રિવેણી એન્જિનિયરિંગ એન્ડ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિ. અને અન્ય

વિ.

કમિશનર ઓફ સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ અને અન્ય

ઓગસ્ટ ૮, ૨૦૦૦

[સૈયદ શાહ મોહમ્મદ કાદરી અને શિવરાજ વી. પાટીલ, ન્યાયમૂર્તિઓ]

સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ એન્ડ સોલ્ટ એક્ટ, ૧૯૪૪:

કલમ ૩ – આબકારી જકાત – પાત્રતા – બેવડી શરત – ટર્બો ઓલ્ટરનેટર – કોર્ટે ઠેરવેલ કે, આબકારી જકાત આકર્ષવા માટે કોઈ વસ્તુએ (૧) આબકારી જકાતપાત્ર માલ હોવાની અને (૨) ભારતમાં ઉત્પાદિત અથવા નિર્મિત હોવાની બેવડી શરતો સંતોષવી જોઈએ – ટર્બો ઓલ્ટરનેટર પ્રથમ શરત પૂરી કરતું નથી – તેથી તેના પર આબકારી જકાત વસૂલી શકાય નહીં – સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ ટેરિફ એક્ટ, ૧૯૮૫ – હેડિંગ ૮૫.૦૨.

ઉત્પાદન પ્રક્રિયા – નો અર્થ – ટર્બો ઓલ્ટરનેટર – આકારણીકારે ગ્રાહકના પરિસરમાં પ્લેટફોર્મ પર કાયમી ધોરણે મૂકવામાં આવેલા ઓલ્ટરનેટર પર સ્ટીમ ટર્બાઈન લગાવીને ટર્બો ઓલ્ટરનેટરનું ઉત્પાદન કર્યું – કોર્ટે ઠેરવેલ કે, જ્યારે વિશિષ્ટ નામ, પાત્ર અથવા ઉપયોગ સાથે વેચાણપાત્ર ચીજવસ્તુ ઉભરી આવે છે

ત્યારે તે ઉત્પાદન પ્રક્રિયા સમાન છે - તેથી, ટર્બો ઓલ્ટરનેટરની રચના એ ઉત્પાદન પ્રક્રિયા છે.

આબકારી જકાતપાત્ર માલ - નિર્ધારણ - કસોટીઓ - ટર્બો ઓલ્ટરનેટર - કોર્ટે ઠેરવેલ કે, જો કોઈ વસ્તુ એક્સાઇઝ એક્ટના શેડ્યૂલમાં તેના નામ (eo nomine) દ્વારા સ્થાન ન પામે તો તે આબકારી જકાતને પાત્ર ત્યારે જ બને છે જ્યારે એવું દર્શાવવામાં આવે કે તે ગતિશીલ અને વેચાણપાત્ર છે - અન્યથા, તે સ્થાવર મિલકત છે - શું કોઈ વસ્તુ પૃથ્વી સાથે કાયમી ધોરણે જોડાયેલી છે કે કેમ તે નક્કી કરવા પૃથ્વી સાથે જોડવાના ઇરાદા તેમજ વાસ્તવિકતા બંને નક્કી કરવા જરૂરી છે - ટર્બો ઓલ્ટરનેટર કાયમીપણાની કસોટીનો જવાબ આપે છે - તેથી, આબકારી જકાતને પાત્ર નથી - ટ્રાન્સફર ઓફ પ્રોપર્ટી એક્ટ, ૧૮૮૨ - કલમ ૩ - જનરલ કલોઝીસ એક્ટ, ૧૮૮૭ - કલમ ૩(૨૫) - હાર્મોનાઇઝ્ડ સિસ્ટમ ઓફ નોમેનક્લેચર - સેન્ટ્રલ એક્સાઇઝ ટેરિફ એક્ટ, ૧૯૮૫ ના હેડિંગ ૮૫.૦૨ ની સમજૂતી નોંધો.

શબ્દો અને શબ્દસમૂહો:

"આબકારી જકાતપાત્ર માલ" - નો અર્થ - સેન્ટ્રલ એક્સાઇઝ એન્ડ સોલ્ટ એક્ટ, ૧૯૪૪ ની કલમ ૨(ડી) ના સંદર્ભમાં.

અપીલકર્તાઓ-આકારણીકારો ટર્બો ઓલ્ટરનેટરનો વ્યવહાર કરતા હતા, જેના બે ઘટકો હતા; (૧) સ્ટીમ ટર્બાઇન; અને (૨) સંપૂર્ણ ઓલ્ટરનેટર (જેને 'જનરેટર' પણ કહેવાય છે). તેમાંથી, અપીલકર્તાઓ તેમની ફેક્ટરીઓમાં સ્ટીમ ટર્બાઇનનું ઉત્પાદન કરતા હતા અને સેન્ટ્રલ એક્સાઇઝ એન્ડ સોલ્ટ એક્ટ, ૧૯૪૪ હેઠળ તેમના પર આબકારી જકાત ચૂકવવામાં આવતી હતી. અપીલકર્તાઓએ જકાત ચૂકવેલ સંપૂર્ણ ઓલ્ટરનેટર ખરીદ્યા, જે ગ્રાહકના પરિસરમાં પહોંચાડવામાં આવ્યા હતા. સામાવાળા-મહેસૂલ વિભાગે સેન્ટ્રલ એક્સાઇઝ ટેરિફ એક્ટ, ૧૯૮૫ ના હેડિંગ ૮૫.૦૨ હેઠળ ટર્બો ઓલ્ટરનેટર પર આબકારી જકાતની માંગણીની પુષ્ટિ કરી.

અપીલકર્તાઓ-આકારણીકારો દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલો કસ્ટમ્સ, એક્સાઈઝ અને ગોલ્ડ (કંટ્રોલ) એપેલેટ ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા ફગાવી દેવામાં આવી હતી. તેથી આ અપીલ.

અપીલકર્તા-આકારણીકાર વતી એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે સ્ટીમ ટર્બાઈન અને ઓલ્ટરનેટરને જોડવામાં, કોઈ ઉત્પાદન પ્રક્રિયા સામેલ નથી; કે આ પ્રક્રિયામાં ગ્રાહકોના પરિસરમાં ઉભા કરાયેલા પ્લેટફોર્મ પર કાયમી ધોરણે બે ઘટકોને જોડવા અને લગાવવાનો સમાવેશ થાય છે અને આમ જે ઉભરી આવ્યું તે માલ નહીં પરંતુ સ્થાવર મિલકત હતી.

અપીલ મંજૂર કરતા, આ કોર્ટે

કોર્ટે ઠેરવેલ કે: ૧.૧. આબકારી જકાતની પાત્રતા આકર્ષવા માટે, કોઈ વસ્તુએ (૧) આબકારી જકાતપાત્ર માલ હોવાની; અને (૨) ભારતમાં ઉત્પાદિત અથવા નિર્મિત હોવાની બેવડી શરતો સંતોષવી જોઈએ. [૨૦૪-ડી]

૧.૨. ટર્બો ઓલ્ટરનેટર અસ્તિત્વમાં લાવવા માટે, સાઈટ પર એક પ્લેટફોર્મ બનાવવામાં આવે છે, જેમાં ખાંચા પૂરા પાડવામાં આવે છે. આકારણીકારોની ફેક્ટરીમાંથી સ્ટીમ ટર્બાઈન અને અન્ય ફેક્ટરીઓમાંથી ઓલ્ટરનેટર સાઈટ પર પરિવહન કરવામાં આવે છે. સ્ટીમ ટર્બાઈનને પ્લેટફોર્મ પર મૂકવામાં આવે છે, જે પાયા તરીકે કામ કરે છે, અને પછી, લેવલિંગ કર્યા પછી, તેને ખાંચામાં ફાઉન્ડેશન બોલ્ટ્સ સાથે જોડવામાં આવે છે. તેવી જ રીતે, સ્ટીમ ટર્બાઈનના આઉટર-શાફ્ટ અને ઓલ્ટરનેટર શાફ્ટ વચ્ચે હાઈ સ્પીડ કપલિંગ દ્વારા ઓલ્ટરનેટરને સ્ટીમ ટર્બાઈન સાથે મૂકીને બોલ્ટ કરવામાં આવે છે અને તેમને યોગ્ય રીતે ગોઠવવામાં આવે છે. ઓલ્ટરનેટર પેડેસ્ટલની કોઈ હિલચાલ નથી તેની ખાતરી કર્યા પછી, અન્ય એસેસરીઝ તેમના સંબંધિત સ્થાનો પર સ્થાપિત કરવામાં આવે છે. આ પ્રક્રિયાને ધ્યાનમાં રાખીને, કસ્ટમ્સ, એક્સાઈઝ અને ગોલ્ડ (કંટ્રોલ) એપેલેટ ટ્રિબ્યુનલ (**CEGAT**) એ યોગ્ય રીતે જ ઠેરવ્યું કે આકારણીકારોએ ટર્બો ઓલ્ટરનેટરનું ઉત્પાદન કર્યું છે. [૨૦૪-ઈ-એફ]

૨. જ્યાં કોઈ પ્રવૃત્તિના પરિણામે વિશિષ્ટ નામ, પાત્ર અથવા ઉપયોગ સાથે નવી વેચાણપાત્ર ચીજવસ્તુ ઉભરી આવે છે, તે ઉત્પાદન પ્રક્રિયા સિવાય બીજું કંઈ

હોઈ શકે નહીં. તેથી, સ્ટીમ ટર્બાઈન અને ઓલ્ટરનેટરને લગાવવામાં અને ટર્બો ઓલ્ટરનેટર, એક નવી ચીજવસ્તુ, બનાવવા માટે તેમને નિર્દિષ્ટ રીતે જોડવા અને ગોઠવવામાં સામેલ પ્રક્રિયા ઉત્પાદન પ્રક્રિયા સિવાય બીજું કંઈ નથી. [૨૦૫-ડી-એફ]

નાર્ને તુલેમન મેન્યુફેક્ચરર્સ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ વિ. સીસીઇ, [૧૯૮૯] ૧ એસસીસી ૧૭૨ અને યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા વિ. દિલ્લી કલોથ એન્ડ જનરલ મિલ્સ, [૧૯૬૩] સપ્લીમેન્ટરી ૧ એસસીઆર ૫૮૬, પર આધાર રાખવામાં આવ્યો.

સ્ટેટ ઓફ મહારાષ્ટ્ર વિ. સેન્ટ્રલ પ્રોવિન્સ મેંગેનીઝ ઓર કંપની લિમિટેડ, [૧૯૭૭] ૧ એસસીસી ૬૪૩, નો સંદર્ભ લેવામાં આવ્યો.

૩.૧. તે સ્પષ્ટ છે કે માલ, જેને આબકારી જકાતને આધીન કરવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવે છે, તેણે સેન્ટ્રલ એક્સાઇઝ એન્ડ સોલ્ટ એક્ટ, ૧૯૪૪ ના શેડ્યૂલમાં સ્થાન પામવું જોઈએ, જેમ કે અધિનિયમની કલમ ૨(ડી) માં અભિવ્યક્તિ "આબકારી જકાતપાત્ર માલ" દ્વારા નિર્ધારિત કરવામાં આવ્યું છે. [૨૦૫-જી]

૩.૨. અધિનિયમના શેડ્યૂલની એન્ટ્રી ૮૫.૦૨ નું અવલોકન દર્શાવે છે કે ટર્બો ઓલ્ટરનેટરને તેમાં તેના નામ દ્વારા સ્થાન મળતું નથી. 'ટર્બો ઓલ્ટરનેટર' ને તે હેડિંગ હેઠળ લાવવા માટે તે દર્શાવવું આવશ્યક છે કે તેમાં 'આબકારી જકાતપાત્ર માલ' ના લક્ષણો છે જે એક્સાઇઝ લોમાં સમજવામાં આવ્યા છે. તે ગતિશીલતા અને વેચાણપાત્રતા છે. પ્રશ્ન હેઠળની વસ્તુ બજારમાં લાવવા અને વેચવા માટે સક્ષમ હોવી જોઈએ. [૨૦૬-ઇ]

૩.૩. ટ્રાન્સફર ઓફ પ્રોપર્ટી એક્ટ, ૧૮૮૨ ની કલમ ૩ અને જનરલ કલોઝીસ એક્ટ, ૧૮૯૭ ની કલમ ૩(૨૫) માં 'સ્થાવર મિલકત' ની વ્યાખ્યાના સંયુક્ત વાંચન પરથી, તે સ્પષ્ટ છે કે સ્થાવર મિલકતમાં એક્સાઇઝ લોમાં સમજ્યા મુજબ ગતિશીલતા કે વેચાણપાત્રતા હોતી નથી. શું કોઈ વસ્તુ પૃથ્વી સાથે

જોડાયેલી કોઈપણ વસ્તુ સાથે કાયમી ધોરણે બાંધેલી છે કે કેમ તે નક્કી કરવા પૃથ્વી સાથે જોડાયેલી કોઈપણ વસ્તુ સાથે બાંધવાના ઈશાદા તેમજ વાસ્તવિકતા બંને નક્કી કરવા જરૂરી છે. અને આ દરેક કેસના તથ્યો અને સંજોગો પરથી નક્કી કરવાનું રહેશે. [૨૦૬-૭]

મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન ઓફ ગ્રેટર બોમ્બે વિ. ઇન્ડિયન ઓઇલ કોર્પોરેશન લિમિટેડ, [૧૯૯૧] સપ્લીમેન્ટરી ૨ એસસીસી ૧૮; ક્વોલિટી સ્ટીલ ટ્યુબ્સ (પી) લિ. વિ. સીસીઇ, [૧૯૯૫] ૨ એસસીસી ૩૭૨ અને મિતલ એન્જિનિયરિંગ વર્ક્સ (પી) લિ. વિ. સીસીઇ, [૧૯૯૭] ૧ એસસીસી ૨૦૩, પર આધાર રાખવામાં આવ્યો.

નાર્ને તુલેમન મેન્યુફેક્ચર્સ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ વિ. સીસીઇ, [૧૯૮૯] ૧ એસસીસી ૧૭૨, લાગુ પડતો નથી એમ ઠેરવ્યું.

સિરપુર પેપર મિલ્સ લિમિટેડ વિ. સીસીઇ, [૧૯૯૮] ૧ એસસીસી ૪૦૦, નો સંદર્ભ લેવામાં આવ્યો.

૪.૧. નિર્વિવાદપણે, ટર્બો ઓલ્ટરનેટર ત્યારે જ અસ્તિત્વમાં આવે છે જ્યારે સ્ટીમ ટર્બાઇન અને ઓલ્ટરનેટર તેમની તમામ એસેસરીઝ સાથે સાઇટ પર લગાવવામાં આવે છે અને તે પછી જ તે બજારમાં તેના ઘટકોના નામોથી અલગ નામથી ઓળખાય છે. દૂર કરવા પર, ટર્બો ઓલ્ટરનેટર તેના ઘટકો – સ્ટીમ ટર્બાઇન અને ઓલ્ટરનેટરમાં વિખેરાઈ જાય છે. એ ટર્બો ઓલ્ટરનેટર અને તેના ઘટકો વચ્ચેનો તફાવત ધ્યાનમાં રાખ્યો ન હતો. આમ, કાયમીપણાની કસોટી નિષ્ફળ જાય છે. [૨૦૮-એચ; ૨૦૯-સી]

૪.૨. વેચાણપાત્રતા કસોટી માટે જરૂરી છે કે માલ એવો હોવો જોઈએ જે બજારમાં લઈ જઈ શકાય અને વેચી શકાય. તેથી, તેને બજારમાં લઈ જવા માટે ટર્બો ઓલ્ટરનેટરને તેના ઘટકો – ટર્બાઇન અને અન્ય ઓલ્ટરનેટરમાં અલગ કરવું પડે છે પરંતુ પછી તે ટર્બો ઓલ્ટરનેટર રહેશે નહીં. જોકે, એવી કોઈ તારણ નથી કે પ્લેટફોર્મ પર લગાવ્યા વિના આવું ટર્બો ઓલ્ટરનેટર કાર્યરત થશે નહીં, તે

સ્વાભાવિક છે કે જ્યારે લગાવ્યા વિના, તે અસ્તિત્વમાં આવતું નથી, ત્યારે તે ભાગ્યે જ કાર્યરત થઈ શકે છે. [૨૦૯-ડી]

૫. હાર્મોનાઇઝ્ડ સિસ્ટમ ઓફ નોમેનક્લેચર દ્વારા જારી કરાયેલ હેડિંગ ૮૫.૦૨ ની સમજૂતી નોંધોના સંયુક્ત વાંચન પર, એવું અનુમાન કરવામાં કોઈ મુશ્કેલી હોઈ શકે નહીં કે જમીન પર ખાસ બાંધવામાં આવેલા કોંક્રિટ બેઝ પર ટર્બો ઓલ્ટરનેટરની સ્થાપના અથવા ઇન્સ્ટોલેશનને સામાન્ય બેઝ તરીકે ગણી શકાય નહીં અને, તેથી, તે ફલિત થાય છે કે જમીન પર બાંધવામાં આવેલા પ્લેટફોર્મ પર ટર્બો ઓલ્ટરનેટરની સ્થાપના અથવા ઇન્સ્ટોલેશન સ્થાપર મિલકત હશે, આ રીતે તે હેડિંગ ૮૫.૦૨ ના અર્થમાં આવતો 'આબકારી જકાતપાત્ર માલ' બની શકે નહીં. [૨૧૦-સી]

સીસીઇ વિ. પુડ કાફ્ટ, [૧૯૯૫] ૩ એસસીસી ૪૫૪, નો સંદર્ભ લેવામાં આવ્યો.

સિવિલ અપેલેટ હુકમત: સિવિલ અપીલ નં. ૧૩૩૫૭-૧૩૩૫૮ વર્ષ ૧૯૯૬. સેન્ટ્રલ એક્સાઇઝ કસ્ટમ્સ એન્ડ ગોલ્ડ (કંટ્રોલ) એપેલેટ ટ્રિબ્યુનલ, નવી દિલ્હીના એ. નં. ઇ/૧૭૫૯/૯૫-એ અને ઇ/૫૫૫૫/૯૨-એ માં એફ.ઓ. નં. ૧૮૭૫-૭૬/૯૬-એ ના તારીખ ૨૦.૬.૯૬ ના ચુકાદા અને હુકમ સામે. અપીલકર્તાઓ તરફે વી. લક્ષ્મીકુમારન, વી. શ્રીધરન, વી. બાલચંદ્રન, આર. નંબીરાજન અને શેખર વ્યાસ. સામાવાળાઓ તરફે એમ. ગૌરી શંકર મૂર્તિ, હેમંત શર્મા અને પી. પરમેશ્વરન.

કોર્ટનો ચુકાદો ન્યાયમૂર્તિ સૈયદ શાહ મોહમ્મદ કાદરી દ્વારા આપવામાં આવેલ.

સૈયદ શાહ મોહમ્મદ કાદરી, ન્યાયમૂર્તિ. આ વૈધાનિક અપીલો કસ્ટમ્સ, એક્સાઇઝ એન્ડ ગોલ્ડ (કંટ્રોલ) એપેલેટ ટ્રિબ્યુનલ, નવી દિલ્હી (ટૂંકમાં 'CEGAT') ના અપીલ નં. ઇ/૧૭૫૯/૯૫-એ અને ઇ/૫૫૫૫/૯૨-એ માં જૂન ૨૦, ૧૯૯૬ ના સામાન્ય હુકમમાંથી ઉદ્ભવે છે. અપીલકર્તાઓ સેન્ટ્રલ એક્સાઇઝ એક્ટ, ૧૯૪૪ (ટૂંકમાં, 'અધિનિયમ') હેઠળ આકારણીકારો છે.

આ અપીલો ઉભી કરતા તથ્યો વિવાદિત નથી. અપીલકર્તાઓ ટર્બો ઓલ્ટરનેટર્સનો વ્યવહાર કરે છે જેના બે ઘટકો હોય છે: (૧) સ્ટીમ ટર્બાઇન; અને (૨) સંપૂર્ણ ઓલ્ટરનેટર્સ (જેને 'જનરેટર' પણ કહેવાય છે). તેમાંથી, અપીલકર્તાઓ અલ્હાબાદ અને બેંગલોર ખાતે તેમની ફેક્ટરીઓમાં સ્ટીમ ટર્બાઇનનું ઉત્પાદન કરે છે જ્યાં અધિનિયમ હેઠળ તેમના પર આબકારી જકાત ચૂકવવામાં આવે છે. તેઓ જકાત ચૂકવેલ સંપૂર્ણ ઓલ્ટરનેટર્સ ખરીદે છે જે ગ્રાહકની સાઇટ પર પહોંચાડવામાં આવે છે. અપીલકર્તાઓ ટર્બો ઓલ્ટરનેટર્સના ઉત્પાદન જાહેર કરવામાં નિષ્ફળ ગયા છે તેવા કારણોસર, અલ્હાબાદ અને બેંગલોર ખાતેના કલેક્ટર ઓફ સેન્ટ્રલ એક્સાઇઝ દ્વારા તેમને કારણદર્શક નોટિસો જારી કરવામાં આવી હતી, જેમાં અન્ય બાબતોની સાથે, એવું જણાવાયું હતું કે ટર્બો ઓલ્ટરનેટર્સ સેન્ટ્રલ એક્સાઇઝ ટેરિફ એક્ટ, ૧૯૮૫ (ટૂંકમાં 'CET અધિનિયમ') ના હેડિંગ ૮૫.૦૨ હેઠળ આબકારી જકાત માટે જવાબદાર છે. અપીલકર્તાઓએ એ આધારે દાવાનો વિરોધ કર્યો હતો કે (૧) ટર્બો ઓલ્ટરનેટર્સ સેટ જમીન પર કાયમી ધોરણે લગાવવા પર અસ્તિત્વમાં આવે છે કારણ કે તે આબકારી જકાતપાત્ર માલ નથી પરંતુ સ્થાયર મિલકત છે અને (૨) 'સ્ટીમ ટર્બાઇન' અને 'ઓલ્ટરનેટર્સ' ના સંયોજનથી, ગ્રાહકોની સાઇટ પર ટર્બો ઓલ્ટરનેટર્સ ઉભરી આવે છે જેમાં ઉત્પાદનની કોઈ પ્રક્રિયા સામેલ નથી, તેથી, તેઓ આબકારી જકાતને પાત્ર નથી.

ઓગસ્ટ ૨૪, ૧૯૯૫ ના રોજ, કલેક્ટર ઓફ સેન્ટ્રલ એક્સાઇઝ, અલ્હાબાદ અને ઓગસ્ટ ૨૮, ૧૯૯૨ ના રોજ, કલેક્ટર ઓફ સેન્ટ્રલ એક્સાઇઝ, બેંગલોરે કારણદર્શક નોટિસોમાં ઉઠાવવામાં આવેલી માંગની પુષ્ટિ કરી. આકારણીકારોએ CEGAT સમક્ષ ઉક્ત કલેક્ટરોના હુકમો સામે બે અપીલ દાખલ કરી. ટર્બો ઓલ્ટરનેટર્સ પર આબકારી જકાત વસૂલવાના પ્રશ્ન પર, CEGAT એ, જૂન ૨૦, ૧૯૯૬ ના વાદગ્રસ્ત હુકમ દ્વારા, ઠેરવ્યું કે ટર્બો ઓલ્ટરનેટર્સ આબકારી જકાતને પાત્ર હતા.

અપીલકર્તાઓના વિદ્વાન વકીલ શ્રી વી. શ્રીધરને દલીલ કરી છે કે- (૧) સ્ટીમ ટર્બાઇન અને ઓલ્ટરનેટરને જોડવામાં, કોઈ ઉત્પાદન પ્રક્રિયા સામેલ નથી; (૨) આ પ્રક્રિયામાં ગ્રાહકોના પરિસરમાં ઉભા કરાયેલા પ્લેટફોર્મ પર કાયમી ધોરણે બે ઘટકોને જોડવા અને લગાવવાનો સમાવેશ થાય છે અને આમ જે ઉભરી આવે છે તે માલ નહીં પરંતુ સ્થાવર મિલકત છે; અને (૩) સેન્ટ્રલ બોર્ડ ઓફ એક્સાઇઝ એન્ડ કસ્ટમ્સ દ્વારા જારી કરાયેલ એપ્રિલ ૨૧, ૧૯૮૯ ના પરિપત્ર નં. ૧૭/૮૯ ના સંદર્ભમાં, કેસ CET અધિનિયમની એન્ટ્રી ૮૫.૦૨ હેઠળ આવતો નથી.

સામાવાળાઓના વિદ્વાન વકીલ શ્રી એમ. ગૌરીશંકર મૂર્તિએ ટ્રિબ્યુનલના હુકમના સમર્થનમાં દલીલ કરી હતી કે સ્ટીમ ટર્બાઇન અને ઓલ્ટરનેટરનું સંયોજન ઉત્પાદન પ્રક્રિયા સમાન છે અને માત્ર ટર્બો ઓલ્ટરનેટરના કાર્યક્ષમ કામગીરી માટે પ્લેટફોર્મ પર બે ઘટકો લગાવવામાં આવ્યા હોવાના કારણે, એવું કહી શકાય નહીં કે તે સ્થાવર મિલકત હતી. પરિપત્ર નં. ૧૭/૮૯ (F.No.૨૦૭/૭૩/૮૮-CX.૬) ના સંદર્ભમાં, તેમણે રજૂઆત કરી કે તે ઇલેક્ટ્રિક જનરેટર સાથે સંબંધિત નથી અને તે અધિનિયમની કલમ ૩૭-બી હેઠળ જારી કરવામાં આવ્યો ન હતો અને કોઈ પણ સંજોગોમાં આ મુદ્દો ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ લેવામાં આવ્યો ન હતો.

જે ટૂંકો પ્રશ્ન વિચારણા માટે ઉભો થાય છે તે એ છે કે શું અધિનિયમ હેઠળ ટર્બો ઓલ્ટરનેટર પર આબકારી જકાત લાદી શકાય છે.

અધિનિયમની કલમ ૩ કે જે ચાર્જિંગ જોગવાઈ છે તે CET અધિનિયમના શેડ્યૂલમાં ઉલ્લેખિત દરે ભારતમાં ઉત્પન્ન અથવા નિર્મિત તમામ આબકારી જકાતપાત્ર માલ પર આબકારી જકાત વસૂલવા અને એકત્રિત કરવા અધિકૃત કરે છે. આબકારી જકાતની પાત્રતા આકર્ષવા માટે, કોઈ વસ્તુએ: (૧) આબકારી જકાતપાત્ર માલ; અને (૨) ભારતમાં ઉત્પાદિત અથવા નિર્મિત હોવાની બેવડી શરતો સંતોષવી જોઈએ.

પ્રથમ, બીજી શરત તરફ ધ્યાન દોરતા - શું ટર્બો ઓલ્ટરનેટરને અસ્તિત્વમાં લાવવામાં ઉત્પાદનની કોઈ પ્રક્રિયા સામેલ છે? આ પ્રક્રિયાની CEGAT દ્વારા નોંધ લેવામાં આવી છે. સાઈટ પર, પ્લેટફોર્મ બનાવવામાં આવે છે જેમાં ખાંચા પૂરા પાડવામાં આવે છે. આકારણીકારોની ફેક્ટરીમાંથી સ્ટીમ ટર્બાઇન અને અન્ય ફેક્ટરીઓમાંથી ઓલ્ટરનેટર સાઈટ પર પરિવહન કરવામાં આવે છે. સ્ટીમ ટર્બાઇનને પ્લેટફોર્મ પર મૂકવામાં આવે છે જે પાયા તરીકે કામ કરે છે અને પછી, લેવલિંગ કર્યા પછી, તેને ખાંચામાં ફાઉન્ડેશન બોલ્ટ્સ સાથે જોડવામાં આવે છે. તેવી જ રીતે, સ્ટીમ ટર્બાઇનના આઉટર-શાફ્ટ અને ઓલ્ટરનેટર શાફ્ટ વચ્ચે હાઇ સ્પીડ કપલિંગ દ્વારા ઓલ્ટરનેટરને સ્ટીમ ટર્બાઇન સાથે મૂકીને બોલ્ટ કરવામાં આવે છે અને તેમને યોગ્ય રીતે ગોઠવવામાં આવે છે. ઓલ્ટરનેટર પેકેસ્ટલની કોઈ હિલચાલ નથી તેની ખાતરી કર્યા પછી, અન્ય એસેસરીઝ તેમના સંબંધિત સ્થાનો પર સ્થાપિત કરવામાં આવે છે. આ પ્રક્રિયાને ધ્યાનમાં રાખીને, CEGAT એ ઠેરવ્યું, અને અમારા મતે યોગ્ય રીતે, કે આકારણીકારોએ ટર્બો ઓલ્ટરનેટરનું ઉત્પાદન કર્યું છે.

સ્ટેટ ઓફ મહારાષ્ટ્ર વિ. ધ સેન્ટ્રલ પ્રોવિન્સ મેંગેનીઝ ઓર કંપની લિમિટેડ, [૧૯૭૭] ૧ એસસીસી ૬૪૩ માં, પ્રશ્ન એ હતો કે શું બંદરો પર અનલોડિંગના પૂર્વ-નિર્ધારિત મોડ દ્વારા જુદી જુદી ખાણોમાંથી મેળવેલ મેંગેનીઝ અચસ્કનું મિશ્રણ કંપની દ્વારા "ઓરિએન્ટલ મિશ્રણ" નામનું કોંગ્લોમેરેટ (conglomerate) બનાવવામાં પરિણમ્યું હતું. એવું ઠેરવવામાં આવ્યું હતું કે માત્ર અનલોડ કરવાની પ્રક્રિયા દ્વારા મિશ્રણની રચનામાં ઉત્પાદનની કોઈ પ્રક્રિયા સામેલ નથી. કંપની દ્વારા 'ઓરિએન્ટલ મિશ્રણ' શબ્દનો ઉપયોગ ચોક્કસ પ્રકારના કોંગ્લોમેરેટને નામ આપવા માટે કરવામાં આવ્યો હતો જે એક જગ્યાએ વિવિધ પ્રકારના મેંગેનીઝ અચસ્કને અનલોડ કરવાથી ઉત્પન્ન થયું હતું. જે નિર્ધારિત કરવાનું છે તે એ છે કે શું કોઈ નવા ઉત્પાદનનું ઉત્પાદન થયું છે જેનું બજારમાં એક અલગ વ્યાપારી રીતે પ્રચલિત નામ છે અને માત્ર વેચનાર દ્વારા

ખરેખર સમાન ઉત્પાદન હોય તેને નવું નામ આપવું એ નવા ઉત્પાદનનું ઉત્પાદન નથી.

આ મુદ્દાની વધુ નજીક આ કોર્ટનો નાનું તુલેમન મેન્યુફેક્ચરર્સ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ, હૈદરાબાદ વિ. કલેક્ટર ઓફ સેન્ટ્રલ એક્સાઇઝ, હૈદરાબાદ, [૧૯૮૯] ૧ એસસીસી ૧૭૨ માં નિર્ણય છે. ત્યાં આકારણીકાર વેઇબ્રિજના ત્રણ ઘટકોને એસેમ્બલ કરવાની અને સંપૂર્ણ વેઇબ્રિજ અસ્તિત્વમાં લાવવાની પ્રવૃત્તિ કરતો હતો જેનું વિશિષ્ટ નામ, પાત્ર અથવા ઉપયોગ છે. ત્યાં પણ, આકારણીકારે દલીલ કરી હતી કે ત્રણ ઘટકોમાંથી, માત્ર એક, મશીનની ઇન્ડિકેટર સિસ્ટમ, તેના દ્વારા બનાવવામાં આવી રહી હતી જેના પર આબકારી જકાત ચૂકવવામાં આવી ચૂકી હતી અને અન્ય ઘટકો, જે જકાત ચૂકવેલા ઘટકો પણ હતા, તે અન્ય લોકો પાસેથી ખરીદવામાં આવ્યા હતા. એવું ઠેરવવામાં આવ્યું હતું કે ત્રણ ઘટકોને ફિટિંગ અને એસેમ્બલ કરવાની પ્રવૃત્તિ સંપૂર્ણ વેઇબ્રિજ અસ્તિત્વમાં લાવવામાં પરિણમી હતી જેનું વિશિષ્ટ નામ, પાત્ર અથવા ઉપયોગ છે. તેથી, તે ઉત્પાદનના નિર્માણ સમાન હશે જે આબકારી જકાતને પાત્ર છે.

આમ, જ્યાં કોઈ પ્રવૃત્તિના પરિણામે વિશિષ્ટ નામ, પાત્ર અથવા ઉપયોગ સાથે નવી વેચાણપાત્ર ચીજવસ્તુ ઉભરી આવે છે, તે ઉત્પાદન પ્રક્રિયા સિવાય બીજું કંઈ હોઈ શકે નહીં. (જુઓ યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા વિ. દિલ્હી કલોથ એન્ડ જનરલ મિલ્સ, [૧૯૬૩] સપ્લીમેન્ટરી ૧ એસસીઆર ૫૮૬). વર્તમાન કેસમાં, અપીલકર્તાઓ નિર્દિષ્ટ ડિઝાઇન અનુસાર, સ્ટીમ ટર્બાઇન અને ઓલ્ટરનેટરને પ્લેટફોર્મ પર લગાવીને અને તેમને ગોઠવીને જોડી રહ્યા હતા. અપીલકર્તાઓની આ પ્રવૃત્તિના પરિણામે, એક નવું ઉત્પાદન, ટર્બો ઓલ્ટરનેટર, અસ્તિત્વમાં આવ્યું જેનું વિશિષ્ટ નામ અને તેના ઘટકોથી અલગ ઉપયોગ છે. ખરેખર, ટ્રિબ્યુનલે નવી ચીજવસ્તુ ઉભરી આવે છે તે દર્શાવવા માટે ટર્બો ઓલ્ટરનેટરની ખરીદી માટે મૂકવામાં આવેલા ઓર્ડરનો સંદર્ભ આપ્યો હતો. આ તથ્યો પર, અમને એવું ઠેરવતા કોઈ સંકોચ નથી કે સ્ટીમ ટર્બાઇન અને ઓલ્ટરનેટરને લગાવવામાં અને ટર્બો ઓલ્ટરનેટર, એક નવી ચીજવસ્તુ, બનાવવા માટે તેમને

નિર્દિષ્ટ રીતે જોડવા અને ગોઠવવામાં સામેલ પ્રક્રિયા ઉત્પાદન પ્રક્રિયા સિવાય બીજું કંઈ નથી.

હવે પ્રથમ શરત પર પાછા ફરીએ તો, અભિવ્યક્તિ 'આબકારી જકાતપાત્ર માલ' અધિનિયમની કલમ ૨ ના ખંડ (ડી) માં વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવી છે જેનો અર્થ છે કે CET અધિનિયમના શેડ્યૂલમાં નિર્દિષ્ટ માલસામાન જે મીઠા સહિત આબકારી જકાતને આધીન છે. આમ એ સ્પષ્ટ છે કે માલ કે જેના પર આબકારી જકાત લાદવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવે છે તેણે CET અધિનિયમના શેડ્યૂલમાં સ્થાન પામવું જોઈએ. ટર્નો ઓલ્ટરનેટર પર ઉક્ત શેડ્યૂલની એન્ટ્રી ૮૫.૦૨ હેઠળ જકાત વસૂલવામાં આવે છે, જે નીચે મુજબ વાંચી શકાય છે:

હેડિંગ નં.	સબ-હેડિંગ નં.	માલનું વર્ણન	જકાતનો દર
૮૫.૦૨		ઇલેક્ટ્રિક જનરેટિંગ સેટ્સ અને રોટરી કંવર્ટર્સ	
	૮૫૦૨.૧૦	જકાત ચૂકવેલ એન્જિન અને જનરેટરમાંથી ઇન્સ્ટોલેશનની સાઈટ પર એસેમ્બલ થયેલા ડીઝલ જનરેટિંગ સેટ્સ	શૂન્ય
	૮૫૦૨.૯૦	અન્ય	૧૩%

એન્ડ્રીનું અવલોકન દર્શાવે છે કે ટર્બો ઓલ્ટરનેટર તેમાં તેના નામ (eo nomine) દ્વારા સ્થાન મેળવતું નથી. ત્યારે પ્રશ્ન એ થશે કે શું 'ટર્બો ઓલ્ટરનેટર' 'ઇલેક્ટ્રિક જનરેટિંગ સેટ' ના અર્થમાં આવે છે. 'ટર્બો ઓલ્ટરનેટર' ને તે હેડિંગ હેઠળ લાવવા માટે એક્સાઇઝ લોમાં સમજ્યા મુજબ આબકારી જકાતપાત્ર 'માલ' ના લક્ષણો હોવાનું દર્શાવવું આવશ્યક છે. તે ગતિશીલતા અને વેચાણપાત્રતા છે. પ્રશ્ન હેઠળની વસ્તુ બજારમાં લાવવા અને વેચવા માટે સક્ષમ હોવી જોઈએ – એક કસોટી જે આ કોર્ટના શ્રેણીબદ્ધ નિર્ણયો દ્વારા અહીં વિસ્તૃત કરવા માટે ખૂબ સારી રીતે સ્થાપિત છે.

તેમાં કોઈ શંકા નથી કે જો કોઈ વસ્તુ સ્થાવર મિલકત હોય, તો તેને અધિનિયમના હેતુઓ માટે 'આબકારી જકાતપાત્ર માલ' તરીકે ગણી શકાય નહીં. ટ્રાન્સફર ઓફ પ્રોપર્ટી એક્ટની કલમ ૩ અને જનરલ ક્લોઝીસ એક્ટની કલમ ૩(૨૫) માં 'સ્થાવર મિલકત' ની વ્યાખ્યાના સંયુક્ત વાંચન પરથી, તે સ્પષ્ટ છે કે સ્થાવર મિલકતમાં એક્સાઇઝ લોમાં સમજ્યા મુજબ ગતિશીલતા કે વેચાણપાત્રતા હોતી નથી. શું કોઈ વસ્તુ પૃથ્વી સાથે જોડાયેલી કોઈપણ વસ્તુ સાથે કાયમી ધોરણે બાંધેલી છે કે કેમ તે નક્કી કરવા પૃથ્વી સાથે જોડાયેલી કોઈપણ વસ્તુ સાથે બાંધવાના ઇરાદા તેમજ વાસ્તવિકતા બંને નક્કી કરવા જરૂરી છે. અને આ દરેક કેસના તથ્યો અને સંજોગો પરથી નક્કી કરવાનું રહેશે.

મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન ઓફ ગ્રેટર બોમ્બે અને અન્ય વિ. ઇન્ડિયન ઓઇલ કોર્પોરેશન લિમિટેડ, [૧૯૯૧] સપ્લીમેન્ટરી ૨ એસસીસી ૧૮ માં, આ કોર્ટે વિચારેલા પ્રશ્નો પૈકી એક એ હતો કે શું પૃથ્વી પર નટ્સ અને બોલ્ટ્સ સાથે લગાવ્યા વિના તેના પોતાના વજન પર રહેલી પેટ્રોલની ટાંકી, એક જગ્યાએથી બીજી જગ્યાએ ખસેડ્યા વિના કાયમી ધોરણે ઉભી કરવામાં આવી હતી. એવું દર્શાવવામાં આવ્યું હતું કે કસોટી કાયમીપણાની હતી; જો કોઈ વસ્તુ સમાન સ્થિતિમાં ઉપયોગના બીજા સ્થાને ખસેડવા યોગ્ય હોય અથવા તોડી નાખીને પછીના સ્થાને ફરીથી ઉભી કરવા યોગ્ય હોય, જો પહેલાનો જવાબ હકારાત્મક

હોય તો તે જંગમ મિલકત હોવી જોઈએ પરંતુ જો પછીના ભાગનો જવાબ હકારાત્મક હોય તો તેને પૃથ્વી સાથે કાયમી ધોરણે જોડાયેલ માનવામાં આવશે.

કવોલિટી સ્ટીલ ટ્યુબ્સ (પી) લિ. વિ. કલેક્ટર ઓફ સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ, યુ.પી., [૧૯૯૫] ૨ એસસીસી ૩૭૨ માં, આ કોર્ટે એ પ્રશ્ન પર વિચાર કરવાનો હતો કે શું જકાત ચૂકવેલા કાચા માલમાંથી ટ્યુબ અને પાઈપના ઉત્પાદન માટે અપીલકર્તા દ્વારા ઉભા કરાયેલા અને સ્થાપિત કરાયેલા ટ્યુબ મિલ અને વેલ્ડીંગ હેડ શેડ્યૂલની રેસિડ્યુઅરી ટેરિફ આઈટમ નં. ૬૮ હેઠળ સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ એક્ટના અર્થમાં આબકારી જકાતપાત્ર માલ હોવાથી જકાત આકારણી માટે પાત્ર હતા. કસોટીનું પુનરાવર્તન કરતી વખતે, એટલે કે, પ્રથમ વસ્તુ માલ હોવી જોઈએ અને બીજું, તે વેચાણપાત્ર હોવી જોઈએ અથવા વેચવા માટે બજારમાં લાવવા માટે સક્ષમ હોવી જોઈએ, એવું ઠેરવવામાં આવ્યું હતું કે જે માલ પૃથ્વી સાથે જોડાયેલ હોય અને આ રીતે સ્થાવર બની જાય તે સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ એક્ટના અર્થમાં માલ હોવાની કસોટીને સંતોષતો નથી અને તેને વેચવા માટે બજારમાં લાવવા માટે સક્ષમ કહી શકાય નહીં. તે કેસમાં, એવું જણાયું હતું કે બંને કસોટીઓ સંતોષાઈ ન હતી અને તેથી, અપીલકર્તા દ્વારા ઉભા કરાયેલા ટ્યુબ મિલ અને વેલ્ડીંગ હેડ આબકારી જકાતને પાત્ર ન હતા. એવું ઠેરવવામાં આવ્યું હતું કે પ્લાન્ટના નિર્માણ અને ઇન્સ્ટોલેશનને આબકારી જકાતપાત્ર માલ ગણી શકાય નહીં અને જો આવો વ્યાપક અર્થ સોંપવામાં આવે, તો તેના પરિણામે તેના કાર્યક્ષેત્રમાં એવા સ્ટ્રક્ચર્સ, બાંધકામો અને ઇન્સ્ટોલેશન્સ લાવવામાં આવશે જે ચોક્કસપણે આબકારી જકાતપાત્ર માલના સ્વીકૃત અર્થ અને જકાતની પાત્રતા સાથે સુસંગત નહીં હોય.

મોનો પર્ટિકલ ક્રિસ્ટલાઈઝર્સ 'માલ' ના અર્થનો જવાબ આપે છે કે કેમ તે પ્રશ્ન મિતલ એન્જિનિયરિંગ વર્ક્સ (પી) લિ. વિ. કલેક્ટર ઓફ સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ, મેરઠ, [૧૯૯૭] ૧ એસસીસી ૨૦૩ માં આ કોર્ટની વિચારણા માટે આવ્યો હતો. મોનો પર્ટિકલ ક્રિસ્ટલાઈઝર્સનો ઉપયોગ સુગર ફેક્ટરીઓમાં ખાંડના ગોળને (molasses) ખાલી કરવા માટે થાય છે. મોનો પર્ટિકલ

ક્રિસ્ટલાઇઝર્સના ઘટકોના ભાગો તેમાંના અપીલકર્તાઓના પરિસરમાંથી આબકારી જકાત ચૂકવીને કિલચર કરવામાં આવ્યા હતા અને ત્યારબાદ તેમને ગ્રાહકોની સુગર ફેક્ટરીની સાઇટ પર એસેમ્બલ, ઉભા કરીને અને પૃથ્વી સાથે જોડવામાં આવ્યા હતા. આ પ્રક્રિયામાં વેલ્ડીંગ અને ગેસ કટીંગ સામેલ હતું. CEGAT એ ઠેરવ્યું કે જ્યારે મોનો વર્ટિકલ ક્રિસ્ટલાઇઝર ફેક્ટરીમાંથી બહાર નીકળ્યું ત્યારે તે સંપૂર્ણ હતું અને તેના કિલચરન્સ પર આબકારી જકાતની માંગને માન્ય રાખી. આ કોર્ટે ધ્યાન દોર્યું કે મોનો વર્ટિકલ ક્રિસ્ટલાઇઝરને સુગર ફેક્ટરીની સાઇટ પર એસેમ્બલ, ઉભા કરીને અને પાયા દ્વારા પૃથ્વી સાથે જોડવાનું હતું અને તે તેના મૂળ સ્વરૂપમાં વધુ કંઈ કર્યા વિના વેચી શકાય તેમ ન હતું. ન્યાયમૂર્તિ ભરૂચાએ, કોર્ટ વતી બોલતા, અવલોકન કર્યું:

"પ્લાન્ટનું નિર્માણ અને ઇન્સ્ટોલેશન આબકારી જકાતપાત્ર નથી અને તેમ ઠેરવવાથી તમામ પ્રકારના પ્લાન્ટ્સ અને ઇન્સ્ટોલેશન્સ અસ્વીકાર્યપણે આબકારી જકાતની જાળમાં આવી જશે."

નાર્ને તુલેમન મેન્યુફેક્ચર્સ (પી) લિ. (ઉપર મુજબ) ના કેસને એ આધાર પર અલગ પાડવામાં આવ્યો હતો કે તે કેસમાં વેઇબ્રિજ અધિનિયમના અર્થમાં 'માલ' ન હોવાની દલીલ ઉઠાવવામાં આવી ન હતી અને તે વતી કોઈ પુરાવા રેકૉર્ડ પર લાવવામાં આવ્યા ન હતા. એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું કે: "અમે એવું માની શકીએ નહીં કે તે બાબતમાં વેઇબ્રિજ મોનો વર્ટિકલ ક્રિસ્ટલાઇઝર્સ સમાન સ્તર પર ઊભા છે અને એવું માની શકીએ નહીં કે કારણ કે વેઇબ્રિજ આબકારી જકાતને પાત્ર હતા તેથી મોનો વર્ટિકલ ક્રિસ્ટલાઇઝર્સ પણ હોવા જોઈએ".

અહીં, સિરપુર પેપર મિલ્સ લિમિટેડ વિ. કલેક્ટર ઓફ સેન્ટ્રલ એક્સાઇઝ, હૈદરાબાદ, [૧૯૯૮] ૧ એસસીસી ૪૦૦ માં આ કોર્ટના નિર્ણયનો સંદર્ભ લેવાની જરૂર છે, જેના પર મહેસૂલ વિભાગના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા આધાર રાખવામાં આવ્યો છે. તે કેસમાં, પ્રશ્ન એ હતો કે શું અપીલકર્તા દ્વારા જકાત

ચૂકવેલા ઘટકોનો ઉપયોગ કરીને અને તેમની ફેક્ટરીમાં અમુક ભાગોનું નિર્માણ કરીને એસેમ્બલ અને ઉભા કરાયેલા પેપર-મેકિંગ મશીન આબકારી જકાત માટે પાત્ર હતા. CEGAT એ તારણ નોંધ્યું હતું કે મશીનને કોંક્રિટના પાયા સાથે જોડવા પાછળનો સમગ્ર હેતુ મશીનને ડગમગતું અટકાવવાનો અને મહત્તમ ઓપરેશનલ કાર્યક્ષમતા અને સલામતી માટે સુરક્ષિત કરવાનો હતો. આ કોર્ટે ઠેરવ્યું કે તે તારણોને ધ્યાનમાં રાખીને એવું માનવું શક્ય નથી કે અપીલકર્તા દ્વારા તેની ફેક્ટરી સાઇટ પર એસેમ્બલ અને ઉભા કરાયેલા મશીનરી એ મકાન અથવા ઝાડની જેમ પૃથ્વી સાથે જોડાયેલ સ્થાવર મિલકત હતી. એવી નોંધ લેવામાં આવી કે કસોટી એ હશે કે શું પેપર-મેકિંગ મશીન બજારમાં વેચી શકાય છે અને ટ્રિબ્યુનલે હકીકત તરીકે શોધી કાઢ્યું હતું કે તે વેચી શકાય છે, તેથી મશીનને કંપનીની સ્થાવર મિલકતનો ભાગ ન હોવાનું ઠેરવવામાં આવ્યું હતું.

એવું જણાય છે કે ઉપરોક્ત બે કેસો – મિત્તલ એન્જિનિયરિંગ વર્ક્સ (પી) લિ. અને ક્વોલિટી સ્ટીલ ટ્યુબ્સ (પી) લિ. (ઉપર મુજબ), સિરપુર પેપર મિલ્સ લિમિટેડના કેસમાં સંદર્ભમાં લેવામાં આવ્યા ન હતા.

વધુમાં, વર્તમાન કેસમાં, એ સામાન્ય આધાર છે કે ટર્બો ઓલ્ટરનેટર ત્યારે જ અસ્તિત્વમાં આવે છે જ્યારે સ્ટીમ ટર્બાઇન અને ઓલ્ટરનેટર તેમની તમામ એસેસરીઝ સાથે સાઇટ પર લગાવવામાં આવે છે અને તે પછી જ તે બજારમાં તેના ઘટકોના નામોથી અલગ નામથી ઓળખાય છે. ટ્રિબ્યુનલે તારણ નોંધ્યું હતું કે સ્ટીમ ટર્બાઇન અને ઓલ્ટરનેટર લગાવવાની આવશ્યકતા તેમને કાર્યકારી રીતે અસરકારક બનાવવા, વાઇબ્રેશન ઘટાડવા અને સંબંધિત સાધનો સાથે કપલિંગ વ્યવસ્થા અને અન્ય જોડાણોમાં ખલેલ ઘટાડવા માટે પડે છે. તેમાં એ પણ નોંધવામાં આવ્યું હતું કે મશીનરી દૂર કરવામાં ટર્બાઇન અને ઓલ્ટરનેટરને નીચે ખેંચી લેવા અથવા તેમને ટુકડા કરવાના અર્થમાં કોઈ ડિસમેન્ટલિંગ સામેલ નથી, પરંતુ માત્ર ફાઉન્ડેશન બોલ્ટ વ્યવસ્થા કે જેના દ્વારા તેઓ પ્લેટફોર્મ સાથે જોડાયેલા છે તેને ખોલવા અને બંને એકમોને અલગ કરવા સામેલ છે અને તેથી, ટર્બો ઓલ્ટરનેટર મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન ઓફ ગ્રેટર બોમ્બે

(ઉપર મુજબ) ના કેસમાં આ કોર્ટ દ્વારા નક્કી કરાયેલ કાયમીપણાની કસોટીનો જવાબ આપતું નથી. અમારા મતે, નોંધવામાં આવેલા તારણો ટ્રિબ્યુનલના નિષ્કર્ષને વાજબી ઠેરવતા નથી કારણ કે દૂર કરવા પર ટર્બો ઓલ્ટરનેટર તેના ઘટકો સ્ટીમ ટર્બાઇન અને ઓલ્ટરનેટરમાં વિખેરાઈ જાય છે. એવું જણાય છે કે ટ્રિબ્યુનલે ટર્બો ઓલ્ટરનેટર અને તેના ઘટકો વચ્ચેનો તફાવત ધ્યાનમાં રાખ્યો ન હતો. આમ, અમારા મતે, કાયમીપણાની કસોટી નિષ્ફળ જાય છે.

વેચાણપાત્રતા કસોટી માટે જરૂરી છે કે માલ એવો હોવો જોઈએ જે બજારમાં લઈ જઈ શકાય અને વેચી શકાય અને ઉપરોક્ત તારણો પરથી તે ફલિત થાય છે કે તેને બજારમાં લઈ જવા માટે ટર્બો ઓલ્ટરનેટરને તેના ઘટકો – ટર્બાઇન અને અન્ય ઓલ્ટરનેટરમાં અલગ કરવું પડે છે પરંતુ પછી તે ટર્બો ઓલ્ટરનેટર રહેશે નહીં, તેથી કસોટી ખોટી રીતે લાગુ કરવામાં આવી છે. જોકે, એવી કોઈ તારણ નથી કે પ્લેટફોર્મ પર લગાવ્યા વિના આવું ટર્બો ઓલ્ટરનેટર કાર્યરત થશે નહીં, તે સ્વાભાવિક છે કે જ્યારે લગાવ્યા વિના, તે અસ્તિત્વમાં આપતું નથી, ત્યારે તે ભાગ્યે જ કાર્યરત થઈ શકે છે.

હાર્મોનાઇઝ્ડ સિસ્ટમ ઓફ નોમેનક્લેચર (HSN) દ્વારા જારી કરાયેલ સમજૂતી નોંધનો સંદર્ભ આપવો ઉપયોગી થશે જેના તરફ શ્રી શ્રીધરને અમારું ધ્યાન દોર્યું. અમે એ પણ નોંધીએ છીએ કે HSN ને સીસીઇ વિ. પુડકાફ્ટ, [૧૯૯૫] ૩ એસસીસી ૪૫૪ માં આ કોર્ટની મંજૂરી મળી હતી, જેણે નીચે મુજબ હેડિંગ ૮૫.૦૨ ના વ્યાપને સમજાવ્યો હતો:

".....જનરેટર અને તેના પ્રાથમ મૂવર ધરાવતા જનરેટિંગ સેટ કે જે એક એકમ તરીકે અથવા સામાન્ય બેઝ પર એકસાથે માઉન્ટ થયેલા છે (અથવા માઉન્ટ કરવા માટે ડિઝાઇન કરવામાં આવ્યા છે) (વિભાગ XVI માટેની સામાન્ય સમજૂતી નોંધ જુઓ), તેઓને અહીં વર્ગીકૃત કરવામાં આવે છે, શરત એ છે કે તેઓ એકસાથે રજૂ

કરવામાં આવે (પરિવહનની સુવિધા માટે અલગથી પેક કરવામાં આવ્યા હોય તો પણ)."

સમજૂતી નોંધમાં વધુમાં સમાવિષ્ટ છે:

"ફ્લોર, કોંક્રિટ બેઝ, દીવાલો, પાર્ટીશનો, છત વગેરે, ભલે મશીનો અથવા ઉપકરણોને સમાવવા માટે ખાસ ફીટ કરવામાં આવ્યા હોય, તેને આવા મશીનો અથવા ઉપકરણોને સંપૂર્ણ બનાવવા માટે જોડતા સામાન્ય બેઝ તરીકે ગણવા જોઈએ નહીં."

ઉપરોક્ત સમજૂતી નોંધોના અવલોકન પરથી, તે સ્પષ્ટ છે કે જ્યારે જનરેટર અને તેના પ્રાથમ બેઝ મૂવર ધરાવતા જનરેટિંગ સેટ્સ સામાન્ય બેઝ પર એક એકમ તરીકે એકસાથે માઉન્ટ કરવામાં આવે છે ત્યારે તેમને હેડિંગ ૮૫.૦૨ હેઠળ વર્ગીકૃત કરવામાં આવે છે; આ સંબંધમાં ફ્લોર, કોંક્રિટ બેઝ, દીવાલો, પાર્ટીશનો, છત વગેરે, ભલે મશીનો અથવા ઉપકરણોને સમાવવા માટે ખાસ ફીટ કરવામાં આવ્યા હોય, તેને આવા મશીનો અથવા ઉપકરણોને સંપૂર્ણ બનાવવા માટે જોડતા સામાન્ય બેઝ તરીકે ગણી શકાય નહીં. ઉપર ઉતારી લેવામાં આવેલી સમજૂતી નોંધોના સંયુક્ત વાંચન પર, એવું અનુમાન કરવામાં કોઈ મુશ્કેલી હોઈ શકે નહીં કે જમીન પર ખાસ બાંધવામાં આવેલા કોંક્રિટ બેઝ પર ટર્બો ઓલ્ટરનેટરની સ્થાપના અથવા ઇન્સ્ટોલેશનને સામાન્ય બેઝ તરીકે ગણી શકાય નહીં અને, તેથી, તે ફલિત થાય છે કે જમીન પર બાંધવામાં આવેલા પ્લેટફોર્મ પર ટર્બો ઓલ્ટરનેટરની સ્થાપના અથવા ઇન્સ્ટોલેશન સ્થાવર મિલકત હશે, આ રીતે તે હેડિંગ ૮૫.૦૨ ના અર્થમાં આવતો 'આબકારી જકાતપાત્ર માલ' બની શકે નહીં.

આ કારણોસર, અમારો મત છે કે ટર્બો ઓલ્ટરનેટર આબકારી જકાતપાત્ર માલ છે તેવા નિષ્કર્ષ પર આવવામાં ટ્રિબ્યુનલ સાચી નથી. તેથી, અમે અપીલ હેઠળનો હુકમ બાજુ પર રાખીએ છીએ અને આ અપીલોને ખર્ચ સાથે મંજૂર કરીએ છીએ.

અપીલ મંજૂર કરવામાં આવી.

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.